

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Наталія Башавець, кандидат педагогічних наук, викладач фізичного виховання
Одеського інституту фінансів

Українського державного університету економіки і фінансів

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглядається проблема формування культури здоров'язбереження як цінності сучасної особистості. Дослідницька робота проводилася зі студентами Одеського інституту фінансів. Виявлено особливості стану проблеми вищезазначеного процесу та визначено механізм впливу на нього.

Постановка проблеми. В Україні функціонує певна законодавча база щодо сприяння здоров'ю та здоровому способу життя (Конституція України, Основи законодавства України про охорону здоров'я, Національна програма патріотичного виховання громадян, формування культури здоров'язбереження молоді, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства, Цільова комплексна програма "Фізичне виховання – здоров'я нації" тощо), але очевидно є необхідність доопрацювання законодавчої бази з метою комплексного формування культури здоров'язбереження як цінності сучасної особистості.

На сучасному етапі реформаційних перетворень в Україні здоров'я громадян є одним із складників національного розвитку. У зв'язку з цим збереження та зміцнення здоров'я молоді є одним із головних завдань соціальної програми нашої держави. Для розв'язання цього завдання необхідно сформувати у студентів стійку мотивацію до формування культури здоров'язбереження як цінності сучасної особистості, тобто здійснити комплекс здоров'язберігаючих заходів, спрямованих на усвідомлення цінності здоров'я.

У сучасній науці з проблем здоров'язбереження напрацьовано багатий теоретичний матеріал (В.А. Герд, В.І. Глухов, О.Д. Дубогай, Д.Н. Давиденко, Б.В. Єндальцев, С.А. Закопайло, М.Д. Зубалій, Р.М. Кадилов, Д.Е. Касенко, І.А. Кузнецов, Г.М. Куколевський, К. Купер, А.А. Нестеров, М.М. Окса, С.В. Попов, С.В. Шмалей, А.Г. Щуров, Г.А. Щуревич та ін.), і в той же час відсутня система впровадження здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховний процес вищої школи.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наукових праць свідчить про відсутність однозначного підходу до проблеми формування культури здоров'язбереження як цінності сучасної

особистості. Проте різні визначення, класифікації здоров'я, культури здоров'язбереження в цілому не суперечать одне одному, а навіть взаємодоповнюють, взаємопідсилюють і дозволяють розглядати їх з різних позицій. Так, різні напрями виховної роботи щодо здоров'язбереження молоді розробляли Г.І. Власюк, О.Д. Дубогай, В.Г. Кузь, С.О. Свириденко, А.Л. Турчак, психологічні особливості виховання особистості розглядали І.Д. Бех, Н.Ю. Максимова, С.К. Масгутова, І.В. Нікітіна, Р.Ф. Пасічник, І.М. Романишин, М.В. Савчин, Л.С. Ульяницька; питанням формування ціннісних орієнтацій підростаючого покоління приділяли увагу С.В. Лапаєнко, О.Ф. Турянська, К.Н. Шамлян; становлення соціальної активності молоді знайшло відображення у працях К.М. Власова, В.П. Землянхін, М.С. Китаєва, О.Г. Карпенко, Н.Д. Пономарчука тощо.

Мета статті – виявлення особливостей процесу формування культури здоров'язбереження як цінності сучасної особистості, визначення механізмів впливу на нього.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз теоретичної і практичної спадщини видатних педагогів минулого (І. Боберський, В. Верховинець, О. Суховерська), а також практичний досвід роботи кращих фахівців галузі (В. Оржеховська, А. Царенко та ін.) дали можливість визначити, що в одному випадку здоров'я – це стан, в іншому – можливість якостей (біологічних та соціальних), у третьому – сума резервних потужностей людини.

Дослідники М.Я. Віленський, В.Н. Волков, Д.Н. Давиденко, В.П. Петренко відзначають, що серед причин безвідповідального ставлення молоді до здоров'я можна виділити такі: незнання особливостей свого розвитку; відсутність систематичної, цілеспрямованої просвітницької роботи в цьому напрямі. Тривогу викликає

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

несформованість у студентів стійкої мотивації до тривалого, здорового життя (В.Н. Волков, В.І. Глухов), відсутність спеціальних знань, переконань у необхідності формування культури здоров'язбереження як цінності сучасної особистості, нездатність обмежити вплив руйнівних факторів, що призводять до втрати здоров'я. Випускники ВНЗ не мають достатньої кількості знань про способи збереження та зміцнення здоров'я, у них не сформовані навички культури здоров'язбереження як цінності сучасної особистості, багато хто не здатен оцінити вплив факторів навколишнього середовища на здоров'я людини й генофонд майбутніх поколінь.

Час навчання у вищій школі є сприятливим і достатнім за тривалістю періодом для формування в студентів стійкої мотивації до культури здоров'язбереження. Досліджуючи проблему здоров'язбереження молоді, С.В. Лапаєнко у своїй дисертаційній роботі найбільшу увагу приділяє соціальній орієнтації особистості на ціннісний аспект здорового способу життя [5]. Авторка пропонує розглядати ключові аспекти цієї проблеми через аксіологічний підхід усвідомлення сутності двох блоків понять: 1) спосіб життя (життя, життєдіяльність), здоровий спосіб життя, здоров'я; 2) потреби, мотиви, ціннісні орієнтації, цінності [5].

Аксіологічний підхід дає змогу реалізувати педагогічний процес з точки зору утвердження таких цінностей, як життя і здоров'я, розглядати людину як найвищу цінність суспільства.

Аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що поняття "цінність" розглядається в широкому контексті. Так, поняття "цінність" тлумачиться як "будь-який об'єкт" (зокрема ідеальний), який має життєво важливе значення для суб'єкта (індивіда, групи, етносу) [4, 436]. Відповідно до іншого визначення, "цінність" – це "властивість суспільного предмета задовольняти певні потреби соціального суб'єкта (людини, групи людей, суспільства)" [10, 87].

У психологічній літературі поняття "цінність" еквівалентне комплексу психічних явищ: "значущості" (Н.Д. Добринін), "життєвій позиції" (Л.І. Божович), "особистісному сенсу" (О.М. Леонтьєв), "людській мені" (В.М. М'ясищев), "настанові" (Д.Н. Узнадзе) тощо. Деякі дослідники вбачають у понятті "цінність" момент практичного ставлення до дійсності (Ю.Д. Гранін) [3], ідеали суспільної і особистої діяльності людини (І.С. Нарський) [6], форму вияву відносин між об'єктом і суб'єктом (І.Т. Фролов) [9], ціннісні уявлення (І.М. Попова) [8].

На підставі узагальнення вищесказаного ми розділяємо думку В.І. Бобрицької [2], яка виокремлює сутнісні характеристики поняття "цінність", як складника мотиваційної сфери особистості. Отже, цінність є: 1) те, що задовольняє інтереси і потреби особистості; 2) особливою індивідуальною реальністю, суть якої полягає у її позитивній значущості; 3) "маркером" особливої значущості речей, процесів, ідей для життєдіяльності суб'єкта; 4) те, що впливає на мотивацію і вибір способів поведінки людини.

Особистість орієнтується на ті цінності, що найбільш необхідні їй у певний час і в перспективі відповідають її інтересам і цілям. Для того, хто хоче бути здоровим, ціннісною орієнтацією є здоров'язбереження, адже на думку експертів ВООЗ – це фактор, який формує здоров'я індивіда більше, ніж на 50% [11].

Нам імпонує позиція М.Д. Ярмаченка, який підкреслює, що цінність як значущість визначається не її властивостями самими собою, а залученням до сфери людської життєдіяльності, інтересів і потреб, соціальних відносин [7, 484].

Отже, цінності, що існують у суспільстві і сприймаються майбутніми фахівцями як особистісно значущі, є своєрідними вісями координат, на основі яких вибудовується модель їх життєдіяльності, здоров'язбереження. Цінності спрямовують і коригують діяльність студентів щодо збереження та зміцнення здоров'я. Під впливом системи суспільних цінностей відбувається розвиток особистості. Для майбутніх фахівців система цінностей набуває характеру ідеальних зразків, на основі яких відбувається формування цілей культури здоров'язбереження у професійній освіті.

Культура здоров'язбереження особистості – це високий рівень знань, умінь та навичок щодо збереження та зміцнення свого здоров'я, який постійно виявляється у способі життя людини та світоглядних орієнтаціях.

На нашу думку, формування культури здоров'язбереження як цінності сучасної особистості є систематичною, усвідомленою діяльністю індивіда у напрямі поліпшення успадкованих резервів фізичного, психічного здоров'я як основи якісного виконання біологічних і професійних функцій, духовного розвитку, досягнення життєвого і професійного довголіття. Системотвірним компонентом такої діяльності є формування стійких мотивацій на здоров'язбереження у процесі індивідуального розвитку особистості, важливим етапом якого є період набуття професії.

Здоров'язбереження – це діяльність, активність особистості, яка спрямована на збереження та зміцнення власного здоров'я. Зміна способу життя

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com